

KENTALIS Koninklijke
Kentalis

TOS-beleving – online PO

Voor iedereen die TOS beleven en begrijpen wil

Conferentie NEDwerk 7 april 2021
Leontine Valk
Patricia te Pas

1

KENTALIS

Even voorstellen!

Patricia te Pas, sinds 2011 AB-er Kentalis
nu o.a. Candea College
Vanaf 2000 leerkracht Kentalis PO-school

Leontine Valk, sinds 2015 AB-er Kentalis
in P.O. en V.O.
Vanaf 2005 leerkracht Kentalis op de
PO-school

2

KENTALIS

Hoe voel je je?

3

KENTALIS

Doel van vandaag

- Je hebt de kennis van TOS gekoppeld aan het beleven van TOS
- Je hebt praktische tips meegekregen om in de klas mee aan het werk te kunnen.
- Je hebt meer begrip voor de onderwijsbehoeftes van een TOS leerling.

4

KENTALIS

Onzichtbare handicap

- Een taalontwikkelingsstoornis is een neurologische ontwikkelingsstoornis van genetische oorsprong
- In elke klas zitten ongeveer 2 kinderen met een taalontwikkelingsstoornis.

Prevalentie ASS : 1%
Prevalentie ADHD : 5%
Prevalentie TOS : 7%

5

KENTALIS

Een TOS of een taalachterstand?

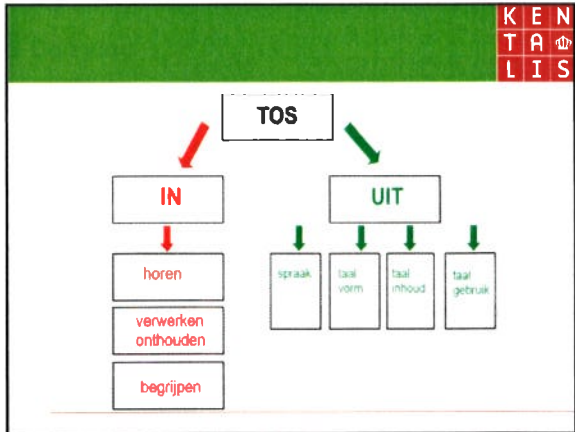
Taalachterstand:
achterstand of vertraging in de taalontwikkeling, bijvoorbeeld door meertaligheid

Taalontwikkelingsstoornis TOS:
Afwijkende taalontwikkeling die niet te verklaren is vanuit andere tekorten of onvoldoende blootstelling aan taal

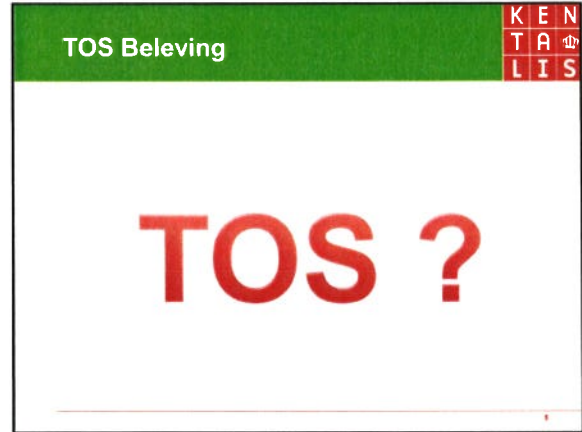
TOS moet aanwezig zijn in alle talen die het kind spreekt

6

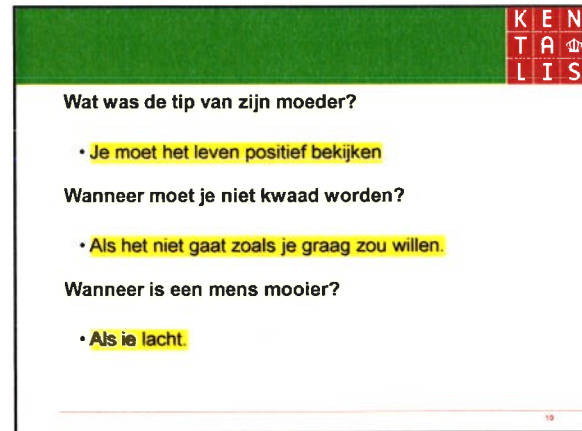
7

8

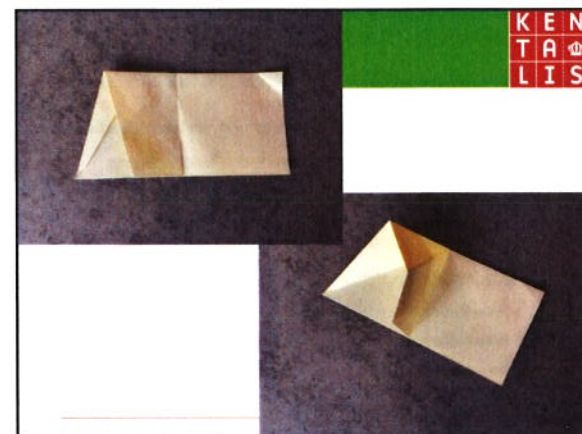
9

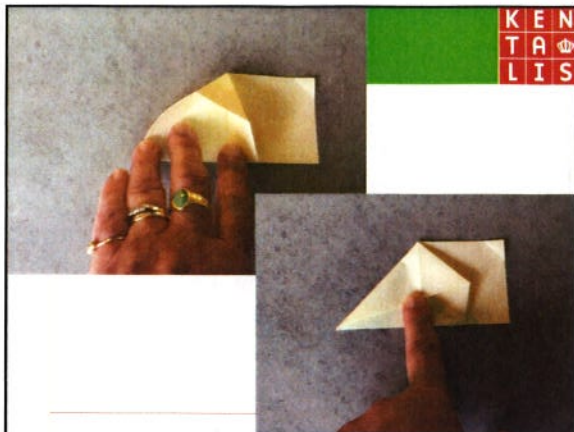
10

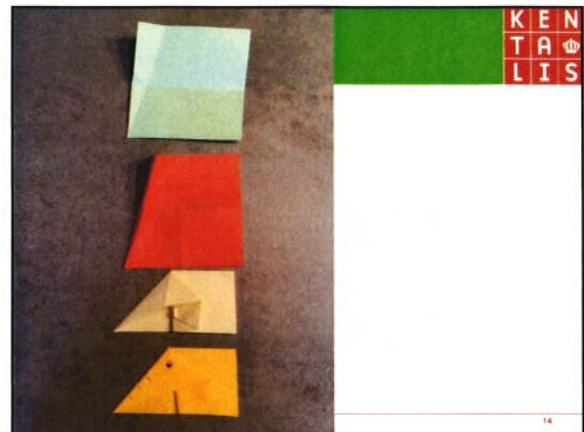
11

12

13

14

KENTALIS

Handleiding vouwopdracht olifant (tekst B)

1. Vierkant vouwblaadje
2. Vouw van beneden naar boven
3. Open
4. Vouw van links naar rechts
5. Open
6. Schuine vouw als driehoek met punt boven tegen middelste vouw
7. Klap dubbel vouw van boven naar beneden
8. Lijf olifant, links schief, rechts kort
9. Met vinger onder schief open naar rechts klappen
10. Nu schief, kop en lijf
11. Oog tabeeren

Klaar is je olifant

15

15

KENTALIS

Handleiding olifant 5 (tekst en plaatjes)

1. Neem een vierkant vouwblaadje
2. Vouw het blaadje op/af naar je toe
3. Maak een vouw naar rechts om de linkerzijde van de vouw naar rechts te brengen
4. Maak een vouw naar links om de rechterzijde van de vouw naar links te brengen
5. Maak een vouw naar beneden om de vouw naar beneden te brengen
6. Maak een vouw naar beneden om de vouw naar beneden te brengen
7. Maak een vouw naar beneden om de vouw naar beneden te brengen
8. Maak een vouw naar beneden om de vouw naar beneden te brengen
9. Maak een vouw naar beneden om de vouw naar beneden te brengen
10. Maak een vouw naar beneden om de vouw naar beneden te brengen
11. Maak een vouw naar beneden om de vouw naar beneden te brengen
12. Maak een vouw naar beneden om de vouw naar beneden te brengen
13. Maak een vouw naar beneden om de vouw naar beneden te brengen
14. Maak een vouw naar beneden om de vouw naar beneden te brengen
15. Maak een vouw naar beneden om de vouw naar beneden te brengen
16. Maak een vouw naar beneden om de vouw naar beneden te brengen
17. Maak een vouw naar beneden om de vouw naar beneden te brengen
18. Maak een vouw naar beneden om de vouw naar beneden te brengen
19. Maak een vouw naar beneden om de vouw naar beneden te brengen
20. Maak een vouw naar beneden om de vouw naar beneden te brengen
21. Maak een vouw naar beneden om de vouw naar beneden te brengen
22. Maak een vouw naar beneden om de vouw naar beneden te brengen
23. Maak een vouw naar beneden om de vouw naar beneden te brengen
24. Maak een vouw naar beneden om de vouw naar beneden te brengen
25. Maak een vouw naar beneden om de vouw naar beneden te brengen
26. Maak een vouw naar beneden om de vouw naar beneden te brengen
27. Maak een vouw naar beneden om de vouw naar beneden te brengen
28. Maak een vouw naar beneden om de vouw naar beneden te brengen
29. Maak een vouw naar beneden om de vouw naar beneden te brengen
30. Maak een vouw naar beneden om de vouw naar beneden te brengen
31. Maak een vouw naar beneden om de vouw naar beneden te brengen
32. Maak een vouw naar beneden om de vouw naar beneden te brengen
33. Maak een vouw naar beneden om de vouw naar beneden te brengen
34. Maak een vouw naar beneden om de vouw naar beneden te brengen
35. Maak een vouw naar beneden om de vouw naar beneden te brengen
36. Maak een vouw naar beneden om de vouw naar beneden te brengen
37. Maak een vouw naar beneden om de vouw naar beneden te brengen
38. Maak een vouw naar beneden om de vouw naar beneden te brengen
39. Maak een vouw naar beneden om de vouw naar beneden te brengen
40. Maak een vouw naar beneden om de vouw naar beneden te brengen
41. Maak een vouw naar beneden om de vouw naar beneden te brengen
42. Maak een vouw naar beneden om de vouw naar beneden te brengen
43. Maak een vouw naar beneden om de vouw naar beneden te brengen
44. Maak een vouw naar beneden om de vouw naar beneden te brengen
45. Maak een vouw naar beneden om de vouw naar beneden te brengen
46. Maak een vouw naar beneden om de vouw naar beneden te brengen
47. Maak een vouw naar beneden om de vouw naar beneden te brengen
48. Maak een vouw naar beneden om de vouw naar beneden te brengen
49. Maak een vouw naar beneden om de vouw naar beneden te brengen
50. Maak een vouw naar beneden om de vouw naar beneden te brengen
51. Maak een vouw naar beneden om de vouw naar beneden te brengen
52. Maak een vouw naar beneden om de vouw naar beneden te brengen
53. Maak een vouw naar beneden om de vouw naar beneden te brengen
54. Maak een vouw naar beneden om de vouw naar beneden te brengen
55. Maak een vouw naar beneden om de vouw naar beneden te brengen
56. Maak een vouw naar beneden om de vouw naar beneden te brengen
57. Maak een vouw naar beneden om de vouw naar beneden te brengen
58. Maak een vouw naar beneden om de vouw naar beneden te brengen
59. Maak een vouw naar beneden om de vouw naar beneden te brengen
60. Maak een vouw naar beneden om de vouw naar beneden te brengen
61. Maak een vouw naar beneden om de vouw naar beneden te brengen
62. Maak een vouw naar beneden om de vouw naar beneden te brengen
63. Maak een vouw naar beneden om de vouw naar beneden te brengen
64. Maak een vouw naar beneden om de vouw naar beneden te brengen
65. Maak een vouw naar beneden om de vouw naar beneden te brengen
66. Maak een vouw naar beneden om de vouw naar beneden te brengen
67. Maak een vouw naar beneden om de vouw naar beneden te brengen
68. Maak een vouw naar beneden om de vouw naar beneden te brengen
69. Maak een vouw naar beneden om de vouw naar beneden te brengen
70. Maak een vouw naar beneden om de vouw naar beneden te brengen
71. Maak een vouw naar beneden om de vouw naar beneden te brengen
72. Maak een vouw naar beneden om de vouw naar beneden te brengen
73. Maak een vouw naar beneden om de vouw naar beneden te brengen
74. Maak een vouw naar beneden om de vouw naar beneden te brengen
75. Maak een vouw naar beneden om de vouw naar beneden te brengen
76. Maak een vouw naar beneden om de vouw naar beneden te brengen
77. Maak een vouw naar beneden om de vouw naar beneden te brengen
78. Maak een vouw naar beneden om de vouw naar beneden te brengen
79. Maak een vouw naar beneden om de vouw naar beneden te brengen
80. Maak een vouw naar beneden om de vouw naar beneden te brengen
81. Maak een vouw naar beneden om de vouw naar beneden te brengen
82. Maak een vouw naar beneden om de vouw naar beneden te brengen
83. Maak een vouw naar beneden om de vouw naar beneden te brengen
84. Maak een vouw naar beneden om de vouw naar beneden te brengen
85. Maak een vouw naar beneden om de vouw naar beneden te brengen
86. Maak een vouw naar beneden om de vouw naar beneden te brengen
87. Maak een vouw naar beneden om de vouw naar beneden te brengen
88. Maak een vouw naar beneden om de vouw naar beneden te brengen
89. Maak een vouw naar beneden om de vouw naar beneden te brengen
90. Maak een vouw naar beneden om de vouw naar beneden te brengen
91. Maak een vouw naar beneden om de vouw naar beneden te brengen
92. Maak een vouw naar beneden om de vouw naar beneden te brengen
93. Maak een vouw naar beneden om de vouw naar beneden te brengen
94. Maak een vouw naar beneden om de vouw naar beneden te brengen
95. Maak een vouw naar beneden om de vouw naar beneden te brengen
96. Maak een vouw naar beneden om de vouw naar beneden te brengen
97. Maak een vouw naar beneden om de vouw naar beneden te brengen
98. Maak een vouw naar beneden om de vouw naar beneden te brengen
99. Maak een vouw naar beneden om de vouw naar beneden te brengen
100. Maak een vouw naar beneden om de vouw naar beneden te brengen

Original Olifant

16

16

KENTALIS

Tip vang de taal

Samenvattend!

Houd rekening met de hoeveelheid prikkels wanneer je iets vertelt aan een kind met TOS.

Plan rustmomenten in. Het is belangrijk om op te kunnen laden

17

17

KENTALIS

Fonologische problemen

Problemen in de spraakproductie (uit kant)

Voorbeelden

- Uitspraak van klanken
- Volgorde van klanken in een woord

18

18

Opdracht: De letter K

KEN
TAS
LIS

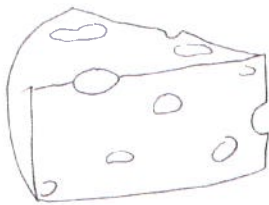
19

KEN
TAS
LIS

20

KEN
TAS
LIS

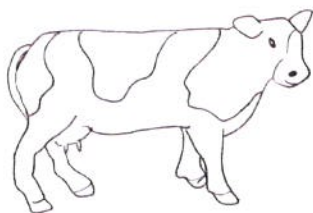
21

KEN
TAS
LIS

22

KEN
TAS
LIS

23

KEN
TAS
LIS

24

Nu in zinnen KEN
T A
L I S

Ik ben in de vakantie naar het verenigd Koninkrijk geweest samen met mijn kinderen en mijn man Casper

Gisteren zag ik de koning en de koningin samen zwaaien en rond kijken in de gouden koets, op weg naar het koninklijk paleis.

25

En tijdens het vertellen? KEN
T A
L I S

26

Spraakproductie KEN
T A
L I S

- Verstaanbaarheid
- Koppeling met visuele letters is helpend
- Spraakangst

27

Tip de letter K KEN
T A
L I S

Een nieuw aangeleerde klank wordt niet zomaar gebruikt in alle situaties.

Geef het kind de tijd en blijf de klank goed voordoen.

28

Opdracht werkwoorden KEN
T A
L I S

29

Uitleg vervoegde werkwoorden KEN
T A
L I S

Geen vervoegde werkwoorden gebruiken

- loopt, liep, gelopen, liepen
- gaat, ging, gegaan, gingen
- eet, at, gegeten, aten

Wel hele werkwoorden

- lopen
- gaan
- eten

30

Tip werkwoorden KEN
T A
L I S

Sta model!

Herhaal de uiting van het kind, vul hem aan en geef hem correct terug aan het kind.

31

Pauze KEN
T A
L I S

32

Opdracht tekenen KEN
T A
L I S

33

Ervaringen uitwisselen KEN
T A
L I S

- Per groepje een korte reactie!
 - Wat gebeurde er?
 - Waar liep je tegenaan?
 - Wat had je kunnen helpen?

34

Tip tekenen KEN
T A
L I S

Kijk naar houding en mimiek en 'ondertitel' wat je ziet.

Herhaal desnoods in korte zinnen, maar voorkom een woordenstroom.

Let op met omgevingsgeluid (ruis en verwarring).

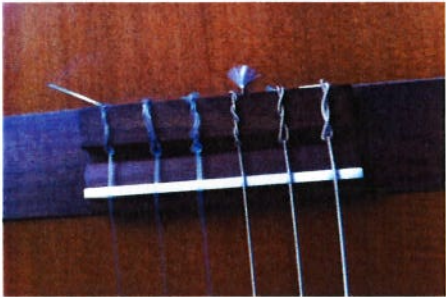
Inleven in een ander

Geef feedback

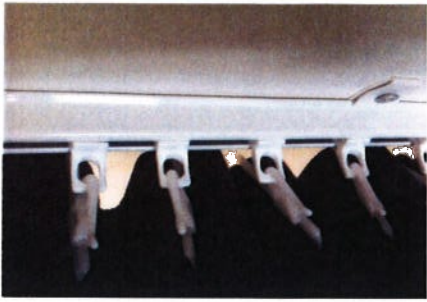
35

Wat is dat? KEN
T A
L I S

36

Wat is dat? KEN
TAS
LIS

37

Wat is dat? KEN
TAS
LIS

38

Wat is dat? KEN
TAS
LIS

39

Tip Wat is dat? KEN
TAS
LIS

- De actieve en de passieve woordenschat
- Woordvindingsproblemen en woordenschattekorten
- Wat kan helpend zijn bij woordvindingsproblemen:
 - Bespreek met het kind wat hij prettig vindt.
 - Geef het kind tijd
 - Een eerste letter geven
 - Omschrijven

40

Tot Slot KEN
TAS
LIS

Woordenschatonderwijs!!!

41

Even TOS KEN
TAS
LIS

Hoe was dat?

42

KEN
TAS Koninklijke
LIS Kentalis

Bedankt voor je aandacht

Deze presentatie is ontwikkeld door de Landelijke Vereniging voor kinderen met TOS en ouders en begeleiders.
 Het is toegestaan deze presentatie te kopiëren en te verspreiden, zolang het gebruik niet anderszins anderszins is verboden.

43

KEN
TAS
LIS

Tips op een rij

Wanneer een kind met TOS jou wat vertelt

- Geef het kind de tijd en ruimte om te vertellen, zodat hij zelf kan aangeven wat hij wil en prettig vindt.
- Luister naar wat een kind zegt, en niet hoe hij het zegt.
- Laat het kind tekenen of opschrijven wat hij wil vertellen. Of teken/ schrijf zelf uit wat het kind je vertelt. Op deze manier kan het een controle zijn of het wel klopt wat je denkt dat de ander zegt. Het kind kan dan ook zelf aan gaan vullen door de visuele ondersteuning.
- Bied het kind ondersteuning in de verhaalopbouw door WWW-vragen of een mindmap. Dit kan op elk niveau; met voorwerpen, foto's, picto's of geschreven taal.
- Kijk goed naar de houding, de mimiek, de gebaren van een kind.
- Zorg dat je op de hoogte bent van gebeurtenissen zodat je voorkennis hebt.
- Houdt er rekening mee dat het uit zichzelf 'vragen stellen' en 'overleggen' niet automatisch gaat bij kinderen met TOS.
- Werk met 'voorspellende' beurtten, zodat het kind tijd heeft om zijn of haar antwoord te formuleren.
- Stel je eisen bij met spreekbeurten, opstellen, verslagen, werkstukken etc. Geef ze extra handvatten.

44

44

KEN
TAS
LIS

Tips op een rij

Wanneer je iets vertelt aan een kind met TOS

- Plaatjes, tekenen of opschrijven zorgen ervoor dat het kind je beter kan begrijpen. Gesproken taal is vluchtig, je zegt een woord en het is weg. Geschreven taal of plaatjes zijn vormvast. Een kind krijgt dan meer tijd om te verwerken en te begrijpen.
- Als een kind je niet helemaal begrijpt, herhaal dan in andere woorden wat je bedoelt.
- Geef kinderen met TOS tijd en ruimte om te herstellen. Wanneer luisteren naar taal niet vanzelf gaat, dan kost dit heel veel energie.
- Houd rekening met de hoeveelheid prikkels in de omgeving.
- Als het lastig is voor een kind om wat jij zegt te verwerken, onthouden of begrijpen, herhaal het dan nog een keer en spreek het wat langzamer uit. Maar let op! Herhalen kan handig zijn maar een hoofd kan ook sneller vollopen, zeker als je het steeds op een andere manier zegt. Geef dus ook extra verwerkingstijd. Wees stil en wacht.
- Wees bewust van je eigen taalgebruik. Hoelang zijn jouw zinnen?
- Bed woorden vaak en in verschillende contexten aan, zodat er een betekenis in de diepte wordt opgebouwd. Een woord dat goed is uitgediept, zal ook eerder worden gebruikt door het kind zelf.
- Veel van deze leerlingen zijn gebaat bij voorleessoftware.

45

45

KEN
TAS
LIS

Tips

Boeken:

- Hulpwaaier TOS
- Taalontwikkelingsstoornissen in de klas
- Met woorden in de weer
- Elk woord telt

<https://weerwoord.kentalis.nl/>

46

46